

nadkom. Beata Różniak-Krzeszewska
Zastępca Komendanta Powiatowego Policji
w Pile

„WSPÓŁPRACA POLICJI I KURATORÓW SĄDOWYCH – STAN OBECNY – PERSPEKTYWY”

Zapewnienie bezpieczeństwa obywateli, ochrona ich życia, zdrowia oraz mienia we współczesnym świecie jest zgodnie z konstytucją Rzeczypospolitej obowiązkiem państwa polskiego. Obowiązek ten spełnia przede wszystkim poprzez realizację zadań przez podległe instytucje państwowe. Ustawa wymienia instytucje powołane do działalności na rzecz bezpieczeństwa i ich kompetencje. Prawo i praktyka wyznaczają tym instytucjom obowiązek podejmowania skutecznej działalności w tym zakresie.

System bezpieczeństwa to zintegrowana i skoordynowana działalność tych instytucji na rzecz ugruntowania poczucia wolności obywateli od lęku przed działaniami przestępczymi i innymi zagrożeniami. Działalność ta ma na celu stałe obniżenie stopnia zagrożenia.

Sprawność poszczególnych elementów systemu bezpieczeństwa (tj. instytucji państwowych), ich prawidłowe korelacje mają decydujący wpływ na jego skuteczność.

Jednak przede wszystkim to Policja jest postrzegana jako wyłącznie odpowiedzialna za bezpieczeństwo obywateli i obarczana odpowiedzialnością za tę dziedzinę.

W codziennej służbie Policja współpracuje z uprawnionymi podmiotami, których obecność jest uwarunkowana potrzebami służby na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Ustawa o Policji z 6 kwietnia 1990 r. określa podstawowe zadania policji w kwestii inicjowania i organizowania „działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw

i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi”.

Oprócz funkcji represyjnej współczesna Policja musi uaktywnić swój udział w działaniu prewencyjnym w zapobieganiu przestępczości.

Dzisiaj już nikt nie ma wątpliwości, że fali przestępczości, przemocy, agresji nie zdoła zatrzymać samodzielnie ani Policja, ani żadna instytucja związana ze sferą bezpieczeństwa i porządku publicznego. W związku z powyższym nieodzownym jest stworzenie wspólnego frontu działania, opartego na rzetelnej, efektywnej współpracy wielu podmiotów.

Wśród wielu instytucji z którymi Policja podejmuje współpracę jest Sąd i Kuratorska Służba Sądowa. Współpraca ta ze strony policji realizowana jest przede wszystkim przez pion prewencji, zwłaszcza dzielnicowych oraz Zespół ds. Nietleń i Patologii Społecznej.

Z licznych badań opinii społecznej wynika, że dzielnicowy to policjant najbardziej akceptowany przez społeczeństwo, a tym samym najbardziej wiarygodny i cieszący się największym społecznym zaufaniem. Istotą służby dzielnicowego jest jego więź z obsługiwanyymi mieszkańcami przydzielonego mu rejonu służbowego.

Optymalny pożytek dla bezpieczeństwa i porządku prawnego w rejonie działania każdej jednostki Policji służba dzielnicowych przyniesie tylko wówczas gdy każdy dzielnicowy będzie czuł się rzeczywistym gospodarzem powierzzonego mu rejonu służbowego.

Dlatego też, w swoim wystąpieniu pragnę więcej uwagi poświęcić na przybliżenie pracy dzielnicowego, jego obowiązków, pożądanych cech a także czynników wpływających na stopień realizacji podejmowanych działań.

§ 8 Zarządzenia nr 15/99 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 1999 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych dokładnie precyzuje obowiązki dzielnicowego, między którymi:

- I. „Dzielnicowy powinien ujawniać i znać osoby zamieszkałe lub przebywające w jego rejonie służbowym, które ze względu na swoją przeszłość, aktualny tryb życia i zachowania stwarzają zagrożenie dla spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego, w tym zwłaszcza:
 - 1) osoby karane i podejrzewane o prowadzenie działalności przestępczej, osoby korzystające z przepustki lub przerwy w odbywaniu kary,

- 2) osoby chore psychicznie,
- 3) osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków,
- 4) osoby nieletnie zagrożone demoralizacją i przestępczością.

II. Osobami, wymienionymi w ust. 1 należy systematycznie interesować się, a w szczególności:

- 1) prowadzić z nimi rozmowy profilaktyczne,
- 2) stosować lub występować o zastosowanie względem nich środków oddziaływania wychowawczego i społecznego,
- 3) organizować pomoc w umieszczeniu w zakładzie odwykowym, leczniczym, opiekuńczym.

III. W ramach rozpoznania osobowego rejonu dzielnicowy powinien także utrzymywać kontakty z osobami, które z racji wykonywanego zawodu, pełnionej funkcji oraz w związku z ich działalnością społeczną lub zainteresowaniami – mogą mieć wpływ na funkcjonowanie środowiska lokalnego, a dzięki którym, mogą być podejmowane skuteczne działania zapobiegające popełnianiu przestępstw i wykroczeń.

Dzielnicowy powinien również kontaktować się z osobami, które mogą być ofiarami przestępstw i wykroczeń.”

„Dzielnicowi policji powołani są do ochrony życia, zdrowia i mienia obywateli oraz utrzymania i zapewnienia porządku publicznego w wyznaczonych im rejonach służbowych”¹

Powyższe zdanie, bardzo lakoniczne i stricte służbowe z policyjnego punktu widzenia w pełni oddaje złożoność służby dzielnicowego. „Dobry” dzielnicowy to osoba, która cieszy się dużym szacunkiem oraz zaufaniem społeczeństwa.

To osoba do której można zwrócić się z bolączkami, bez obawy, że zostanie to wykorzystane przeciwko nam. I tutaj zauważalny jest swoisty dualizm pracy dzielnicowego. Z jednej strony oczekuje się od niego wsparcia, pomocy itp., z drugiej zaś reprezentuje on aparat przymusu i represji. Dla przykładu we Francji dzielnicowy swoją całą służbę pełni w swojej dzielnicy, wśród ludzi np. jako instruktor sportowy (godziny te są wliczane do czasu służby) lub jako doradca w życiowych trudnościach. Nie ma prawa uczestniczyć w eksmisjach ludzi. On i jego mundur muszą pozostać synonimem zaufania i poczucia bezpieczeństwa dla mieszkańców danej dzielnicy. Nasuwają się jednak pewne wątpliwości, czy zawsze da się pogodzić powyższą postawę dzielnicowego z obowiązującą zasadą legalizmu i obowiązkiem

1. J. Czapska, J. Wójcikiewicz, Policja w społeczeństwie obywatelskim, Zakamycze 1999, s.70

reagowania na przejawy naruszania prawa przez mieszkańców danego – podległego terenu.

Nie możemy tutaj zapominać, iż dzielnicowy nie może odgrywać tylko roli dobrego opiekuna i stróża. Przede wszystkim powinien postępować w sposób sprawiedliwy i konsekwentny, który jasno określa reguły prawidłowej współpracy.

Punktem wyjścia pracy każdego dzielnicowego winna być umiejętność zbierania informacji, odpowiednie ich katalogowanie oraz pełna wiedza o terenie działania i mieszkających lub pracujących tam ludziach. Należy tutaj nadmienić, iż przeważająca część pracy Policji, jej wyników, osiągnięć oparta jest właśnie na rzetelnych, dobrze udokumentowanych informacjach.

W przypadku każdego przestępstwa, wykroczenia, czynu karalnego istnieją dwa źródła informacji:

1. sprawca i jego otoczenie,
2. ludzie przestrzegający prawa, którzy świadomie lub nieświadomie weszli w posiadanie tychże informacji.

Tradycyjnie, wysiłki policji koncentrowały się na pierwszej grupie osób, podczas gdy nacisk powinien być również kładziony na zdobywanie informacji od uczciwych obywateli.

Dlatego też ważna jest rola dzielnicowego, jego medialny wizerunek wpływający na osąd o całej jednostce Policji danego terenu i wreszcie, współpraca ze społeczeństwem.

Prawdziwy dzielnicowy ma wiele okazji do formalnych i nieformalnych kontaktów z praworządными obywatelami, między innymi, podczas rutynowych wizyt w domach, sporządzonych wywiadów dla sądu, spotkań z mieszkańcami podczas obchodu w podległym sobie rejonie służbowym itp.

Na każdym dzielnicowym spoczywa poważne zadanie zjednania sobie mieszkańców (klientów) podległego terenu. Możemy wyróżnić dwa oczekiwane społecznie modele postępowania dzielnicowego jako:

1. „instytucja” użyteczności publicznej, gdzie najwyżej ceniona jest kultura osobista policjanta i umiejętności nawiązywania kontaktów z obywatelami,
2. organ władzy, wyłaniający funkcjonariusza policji jako „reprezentanta władzy”.

W obu przypadkach dzielnicowy powinien budzić w ludziach respekt, szacunek i posiadać wysoki prestiż społeczny.

W ramach rozpoznania osobowego rejonu, dzielnicowy powinien utrzymywać kontakty z osobami, które z racji wykonywanego zawodu, pełnionej funkcji, działalności społecznej mogą mieć wpływ na funkcjonowanie środowiska lokalnego oraz dzięki którym mogą być podejmowane skuteczne działania zapobiegające popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Do grupy ww. osób w dużej mierze zaliczam grupę kuratorów zawodowych i społecznych, która w znaczący sposób w tym zakresie jest naszym partnerem.

Dzielnicowy powinien ujawnić i znać osoby zamieszkałe lub przebywające w jego rejonie służbowym, które ze względu na swoją przeszłość, aktualny tryb życia i zachowania stwarzają zagrożenia dla spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego. Dlatego też dzielnicowemu przydziela się jeden określony rejon do stałej obsługi, celem prowadzenia ciągłego rozpoznania pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zdarzeń mogących mieć wpływ na stan porządku i bezpieczeństwa publicznego.

Podstawową formą pełnienia służby dzielnicowego jest obchód polegający na przemieszczaniu się w granicach przydzielonego mu rejonu i realizowaniu zadań wynikających z zakresu obowiązków służbowych. Na uwagę zasługuje fakt, iż czas obchodu powinien wypełniać co najmniej 60% czasu służby dzielnicowego.

Wśród form współpracy należy wymienić następujące czynności:

- 1) Sporządzanie wywiadów środowiskowych,
- 2) przekazywanie informacji dotyczących:
 - a) sprawców przestępstw (zwłaszcza przemocy w rodzinie),
 - b) podejmowanych przez policję interwencji,
- 3) udzielanie pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej
- 4) wnioskowanie o zmianę środka wychowawczego,
- 5) wnioskowanie o umieszczenie nieletniego w odpowiedniej placówce wychowawczej,
- 6) ustalenia miejsc pobytu dozorowanych,
- 7) wspólne kontrole miejsc zamieszkania dozorowanych.

Należy tutaj zaznaczyć, iż dzielnicowi nie mają łatwego zadania. W środowisku policyjnym dzielnicowy nosi miano „worka bez dna”. W sytuacji gdy policja ma do realizacji

zadania, które nie wiadomo jakim służbom przypisać, bądź określone służby w nawale pracy nie są w stanie ich same zrealizować, wówczas zadania te przypisuje się dzielnicowym.

W przeprowadzonych wśród dzielnicowych badaniach ankietowych, dzielnicowi wyraźnie wskazują, iż utożsamiają się z rolą gospodarza danego rejonu służbowego. Bardzo zadawalające jest poczucie świadomości dzielnicowych co do ich wpływu na kształtowanie wizerunku jednostki. Zdecydowana większość zdaje sobie sprawę ze swojej, swoistej misji jaką ma do spełnienia i którą ocenia dobrze.

Jest to opinia samych dzielnicowych na temat ich pracy, być może nie zawsze krytyczna, ale istotnym elementem jest tutaj pewność siebie i słuszność swoich racji, które są nieodzowne i pożądane w każdej pracy.

Jednak analizując wyniki przeprowadzonych badań ankietowych nasuwają się wnioski, iż występujące problemy związane z realizacją pewnych zadań czy też z nieterminowością w ich wykonywaniu nie wynikają ze złej woli dzielnicowych lecz jak sami wskazują z biurokracji, która zmusza ich do pracy za biurkiem, z natłoku zadań, czyli swoiste „przeciążenie dzielnicowego”, kierowanie do innych zadań nie zawsze związanych z obowiązkami wynikającymi z zakresu czynności np. doręczanie wezwań, przesyłek mieszkańcom terenu nadesłanych z innych instytucji, zabezpieczanie imprez masowych, konwojowanie i doprowadzanie osób do Prokuratury, Sądów, Zakładów Karnych, Ośrodków wychowawczych, placówek służby zdrowia na badania psychiatryczne itp. Brak odpowiedniego przeszkolenia (w zakresie prawa cywilnego administracyjnego itp.)

Niestety w dalszym ciągu negatywny wpływ na współpracę mają zawile procedury procesowe, dalsze sądowe perturbacje oraz brak wiary w nieuchronność kary dla sprawców.

W diametralnie różny sposób funkcjonuje Zespół Nietletnich i Patologii Społecznej, który wyłącznie realizuje zadania wynikające z Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz Zarządzenia 590 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 października 2003 r. „w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich”.

Do głównych zadań powyższej komórki należy:

1. ujawnianie nieletnich:
 - a) sprawców czynów karalnych,
 - b) organizatorów i przywódców grup przestępczych o charakterze kryminalnym,
 - c) wykazujących przejawy demoralizacji,

2. zbieranie i utrwalanie dowodów czynów karalnych popełnionych przez nieletnich w wypadkach niecierpiących zwłoki
3. wykonywanie czynności zleconych przez sędziego rodzinnego wg. zasad określonych w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich,
4. rozpoznanie i profilaktyka w środowiskach sprawców czynów karalnych i zagrożonych demoralizacją,
5. bieżąca współpraca z sądami rodzinnymi, placówkami i instytucjami ustawowo lub statutowo powołanymi do zajmowania się problematyką nieletnich oraz samorządami lokalnymi,
6. udział w budowaniu lokalnych systemów przeciwdziałania demoralizacji i patologii społecznej wśród nieletnich.

Współpraca Zespołu ds. Nieletnich i Patologii z przedstawicielami Sądu realizowana jest poprzez następujące formy:

1. przekazywanie informacji o nieletnich sprawcach czynów karalnych oraz nieletnich zagrożonych demoralizacją,
2. przekazywanie informacji dotyczących rodzin niewłaściwie wykonujących władzę rodzicielską i opiekunczą nad dziećmi,
3. udzielanie pomocy w doprowadzeniach osób nieletnich do Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego celem przeprowadzenia badań,
4. udzielanie pomocy w szczególnych przypadkach dotyczących przeprowadzanych wywiadów kuratorskich,
5. wzajemne przekazywanie informacji o ujawnionych, nieletnich zagrożonych demoralizacją, a w szczególności braku realizacji obowiązku szkolnego, nadużywania alkoholu lub innych środków odurzających, czynach naruszających zasady współżycia społecznego.

Realizacja nałożonych na Zespół ds. Nieletnich i Patologii Społecznych obowiązków prowadzona jest w sposób właściwy.

Jak sądę duży wpływ na taki stan rzeczy ma kilka przesłanek:

1. wykonywanie tylko i wyłącznie czynności wynikających z zakresu obowiązków,

2. odpowiedni dobór funkcjonariuszy policji, charakteryzujących się odpowiednimi predyspozycjami psychicznymi oraz dużą kulturą osobistą,
3. przygotowanie merytoryczne policjantów poparte odpowiednim przeszkoleniem policyjnym,
4. w miarę możliwości dobór funkcjonariuszy posiadających przygotowanie pedagogiczne.

Rozmawiając bezpośrednio zarówno z dzielnicowymi jak i funkcjonariuszami Zespołu ds. Nietletnich i Patologii na temat aktualnej współpracy, a także jej perspektyw, policjanci podkreślali, iż współpraca Policji z Kuratorską Służbą Sądową układa się w sposób prawidłowy a wręcz bardzo dobry. Funkcjonariusze policji doceniają merytoryczno-profesjonalne działania kuratorów sądowych. Doceniamy ogromną rolę kuratora sądowego sprawowaną w ramach pracy profilaktyczno-resocjalizacyjnej.

Wskazali jednak na potrzebę większego przepływu informacji ze strony Kuratorów dotyczących ich podopiecznych a także na bezpośredni (telefoniczny bądź osobisty) kontakt celem wymiany informacji.

Mam nadzieję, że współpraca ta będzie nadal rozwijała się a podejmowane przez nas wspólne działania będą przynosiły wymierne korzyści w postaci zwiększenia poziomu bezpieczeństwa publicznego.